

Rozhovor se slovenským prokurátorem Jánem Šantou

JUDr. Ján Šanta, Ph.D. (*1967)

Vystudoval právnickou fakultu v Košicích (1990). Funkci prokurátora vykonával v Humenném, Košicích a Prešově, roku 2004 přešel na nově zřízený Úřad speciální prokuratury se sídlem v Pezinku, který řeší nejzávažnější trestnou činnost na Slovensku. Dozoroval „směnkovou“ kauzu podnikatele Mariána Kočnera, v níž byl obžalovaný letos nepravomocně odsouzen k 19 letům odnětí svobody. V oboru trestního práva též přednáší a publikuje.

► **Od roku 2018 dochází ve slovenské justici k dramatickým změnám, nezůstal téměř kámen na kameni. Co se to u vás děje?**

Skutečně se udály radikální změny a posuny, nejen na prokuratuře a u soudů, rozšířme to i na policii. Důvodem je samozřejmě smrt novináře Jána Kuciaka a jeho partnerky. Tehdy jako by přetekla poslední kapka trpělivosti v jakémsi řekněme liberálnějším postoji k určitým věcem. Probíhá očista především v soudnictví, změnily se poměry i ve vládě. Lze říci, že orgány činné v trestním řízení pracují důsledněji a konstruktivněji, což začalo změnou policejního prezidenta a ministra vnitra.

► **Vražda Jána Kuciaka a Martiny Kušnírové odhalila hluboké problémy. Máte za to, že jde spíše o selhání konkrétních policistů, prokurátorů a soudců, nebo už o nefunkčnost celého systému trestní justice?**

Zůstal bych při tom, že největší selhání, které jsme tu měli, bylo za dob bývalého generálního prokurátora Dobroslava Trnky, tedy do roku 2013. Dnes je Trnka trestně a disciplinárně stíhaný. To bylo skutečné dno prokuratury. Po nástupu generálního prokurátora Čižnára se tento pád zastavil a křivka šla mírně nahoru. Jsem hluboce přesvědčen, že šlo jen o individuální selhání, bohužel však ve vysokých funkcích.

► **Na internetu koluje skandální záznam rozhovorů mezi Dobroslavem Trnkou a Mariánem Kočnerem, dnes obžalovaným z výše uvedených vražd. Co jste si pomyslel, když jste záznam slyšel?**

Byla to pro mě totální katastrofa. Dovolím si tvrdit, že až na nějaké výjimky prokurátoři netušili, že k něčemu takovému se vůbec může někdo uchýlit. Jsem přesvědčen, že drtivá většina prokurátorů na Slovensku

dělá poctivě a zákonně svoji práci, a najednou zjišťujeme, že ten nejvyšší, generální prokurátor Trnka, se nechá někým manipulovat, řídit, tím nejhorším a nejvulgárnějším způsobem dehonestovat. S Mariánem Kočnerem byli v kontaktu bohužel i další funkcionáři prokuratury, kteří se hned vzdali funkcí. Celé to byla pro nás skutečně katastrofa, ale dodávám, že skandál nevyovídá o celkovém stavu naší prokuratury.

► **Když tehdejší česká nejvyšší státní zástupkyně Renata Vesecká začala dělat nestandardní kroky v případě Jiřího Čunka, dostala se ihned pod drobnohled médií, Unie státních zástupců ji veřejně vyzvala k rezignaci. Nebyla chyba, že podezřelé chování Dobroslava Trnky a některých dalších čelných slovenských prokurátorů se nezačalo řešit dříve než po vraždě novináře?**

Popravdě řečeno, ta selhání nebyla tak zřetelná a nebyla v kauzách, které budily mediální ohlas. Je pravdou, že kontroverzí postupně přibývalo, ale uvědomme si, že Trnka jako generální prokurátor skončil už před lety. Mnoho věcí se navíc odhalilo až po zahájení Kočnerova trestního stíhání na základě důkazů, obrazových a zvukových záznamů, získaných z domovních a nebytových prohlídek.

► **Zní až neuvěřitelně, že jeden podnikatel s kontroverzní pověstí dokázal získat tak obrovský vliv na policii, prokuraturu a soudnictví. Máte pro to nějaké vysvětlení?**

Lidsky je to pro mě nepochopitelné. Ukázalo se, že především na soudech si dokázal získat lidi, kteří podlehli mamonu, zřejmě šlo o úplatky, protože v současnosti je trestně stíháno několik soudců. Kolikrát přitom šlo věcně o maličkosti, parfémy, kytice, dovolené...

► **Ovlivnily nedávné události negativně pracovní atmosféru na prokuratuře?**

Rozhodně ne. Na Úřadu speciální prokuratury, kde pracuji, jsme s plným nasazením a pod mediálním drobnohledem dozorovali všechny kauzy.

► **Jak odhadujete budoucí vývoj? Zanevře veřejnost na justici a bude volat po radikálních řešeních á la Polsko, nebo problémoví prokurátoři a soudci zmizí a justice si obnoví dobré jméno?**

Vnímám to tak, že změnami, o kterých jsme mluvili, se soudy a prokuratura značně „resetovaly“. Následně se začaly vyšetřovat a obžalovávat v masivním měřítku konkrétní kauzy, jde o desítky závažných kauz a desítky obžalovaných. Řekl bych, že média dnes na justici hledí pozitivněji a přes ně se mění i pohled veřejnosti. Je mi ctí, že když jdu po městě, zastavují mě lidé, děkují za moji práci a přejí vše dobré. Tyto věci by ještě před nějakými dvěma lety nebyly. Můžeme se na to tedy koukat tak, že vše zlé je na něco dobré.

► **Jakou máte zkušenost s justičními novináři?**

Můj vztah s novináři je vynikající. Velmi si práce novinářů vážím, v životě jsem žádného z nich neodmítl, neopomněl odpovědět na nějakou otázku. Chovám se k nim s úctou, otevřeně, vždy se dostane i na tu poslední otázku. To se pak projevuje i na našem vzájemném vztahu, protože informování o mně a mých kauzách v médiích je pozitivní. A tak je třeba se k novinářům chovat. Kdo před novináři utíká, ten má s nimi negativní zkušenosti.

► **Je váš otevřený přístup mezi prokurátory běžný?**

Není. Kolegové jsou zpravidla zdrženlivější. Já vystupuji před novináři celý, někteří kolegové nechťejí ukazovat svou tvář. Já z hlediska bezpečnosti ale nevidím problém. Vždyť u hlavního líčení kolikrát sedí desítky lidí, mnohdy příbuzných a známých těch zločinců, a ti mě tam vidí.

► **Žaloval jste kauzu, ve které byli Marián Kočner a Pavol Rusko zatím nepravomocně odsouzeni pro padělání směnek ve výši asi 70 milionů eur. Měl mediální drobnohled nějaký vliv na projednávání kauzy?**

Z mého pohledu to mělo mírně pozitivní vliv. Je ale faktem, že obžalovaný Kočner je od počátku ve vazbě, takže projednávání by muselo být urychlené i bez zájmu médií. Mám za to, že soudci Specializovaného trestního soudu jsou velmi důslední a proces vedou velmi detailně.

► **Jak jste se během procesu vypořádal s enormním zájmem médií a jejich dotazy?**

Otázky jsem prioritně zodpovídal po jednotlivých jednáních na chodbě soudu. Právě tehdy je nutno být maximálně trpělivý a vstřícný. Z celkového počtu otázek jsem jich tam zodpověděl snad 90 %, ten zbytek už potom nebyl tak zatěžující.

► **Odvrácenou stranou vaší popularity je například kanál na Youtube, zaměřený na diskreditaci vaší osoby, na kterém se objevila i zpráva o tom, že budete zavražděn. To jsou poměry v Česku neslýchané a nepředstavitelné.**

Bylo to přesně tak. Při dokazování v hlavním líčení v Kočnerově kauze jsme však zjistili, proč se tak stalo. Jednoznačně se prokázalo, že tyto věci inicioval obžalovaný Kočner, který za tímto účelem platil youtubera Martina Daňa. Jeho úkolem bylo dehonestovat mě absolutně vymyšlenými nesmysly. Například se vykládalo, že jsem měl od Kočnera dostat bílý mercedes. Obžalovaný zřejmě cítil, že jeho argumenty prezentované v hlavním líčení jsou velmi slabé, proto se vydal touto cestou. Pak tu byla novinářka Ruttkayová, jejíž úlohou bylo rovněž mě špinit.

► **Vyšlo najevo, že by se na vašem dehonestování podíleli i obhájci?**

Mám na to svůj velmi jasný názor. Jistě ale uznáte, že ve vztahu k obhájcem je to citlivá záležitost. Lehko si domyslíte, jaký názor na tuto otázku mám. Zůstal bych u takto obecné odpovědi.

► **Jak dlouho trval stav, kdy jste musel mít ochranu?**

Otázku ochranky bych si dovolil trochu omezit, protože tyto situace vyhodnocuje Úřad na ochranu ústavních činitelů.

► **Byla taková situace s vaší osobní bezpečností za třicet let vaší praxe u prokuratury výjimečná?**

Absolutně výjimečná.

► **Jaké obecně panují na Slovensku vztahy mezi prokurátory a obhájci? V Česku se zdá, že chování obhájců v posledních letech hrubne.**

Je to tak i u nás. Hovoříme ale jen o některých vybraných obhájcích, jde o několik jednotlivců. Jejich praktiky jsou skutečně drsnější a nevybíravější, obhajoba už mnohdy přestává být věcná a může docházet na osobní rovínu. Je to součást doby, kauz, které jsou v poslední době čím dál větší. Jde v nich o obrovské peníze a vysoké tresty pro lidi, kteří do té doby měli privilegované postavení. Musím ale říci, že celkově nemám zlé vztahy s obhájci.

► **Již od založení speciální prokuratury v roce 2004 působíte u ní. V ČR se o „speciálu“ vedou zatím bezvýsledné debaty. Osvědčil se tento model?**

Jednoznačně ano. V naší působnosti jsou nejzávažnější ekonomické kauzy s dolní hranicí škody 6,65 milionu eur, pak nejzávažnější násilné a korupční trestné činy, zločinecké skupiny, terorismus, extremismus... V důsledku toho na Slovensku dnes již nepůsobí velké zločinecké skupiny s desítkami až stovkami členů, které dříve byly výrazné a všeobecně známé. Samozřejmě, že nemůžeme říci, že na Slovensku už není organizovaný zločin, ale není v tak velké míře. Tyto velké skupiny se nám podařilo rozkrýt, obžalovat a odsoudit, včetně doživotních trestů. Daří se odhalovat velké daňové i korupční trestné činy. Specializace je zde důležitá, k výsledkům velmi přispívá i skutečnost, že se výrazně sjednotila aplikační praxe specializovaného trestního soudu. Jednoduše už víme, jaké požadavky na nás těch 13 soudců má a co následně požaduje odvolací Nejvyšší soud. V neposlední řadě jsou důležité i naše specializované policejní složky, zejména Národní kriminální agentura.

► **Na Slovensku se teď řeší legislativní změny v systému výběru generálního prokurátora. Jaké řešení preferujete vy?**

To je asi nejvíce ožehavé téma, které teď v justici řešíme (*rozhovor vznikl v srpnu 2020, pozn. aut.*). Úplně souhlasím s konsensem, že generálního prokurátora má navrhovat co nejvíce subjektů. Tedy nejen poslanci Národní rady jako dosud, ale i další, jako Rada prokurátorů, právnické fakulty, Slovenská akademie věd, ministryně spravedlnosti, ombudsman, jednotlivé právnické komory. Široký okruh navrhovatelů mimo politické spektrum výběr objektivizuje. Druhý výrazný krok je, aby volbě generálního a speciálního prokurátora Národní radou předcházelo jejich slyšení v ústavně právním výboru. Takové slyšení mnoho ukáže jak lidsky, tak odborně. Do budoucna, ale to už uvádím opravdu jen hypoteticky a de lege ferenda, by se mi zdála nejobektivnější volba generálního prokurátora rozšířenou Radou prokurátorů a Soudní radou, která by odstranila zbytečné politické vlivy.

► **Jak hodnotíte působení slovenské Rady prokurátorů?**

V poslední době Rada prokurátorů zdvihla hlavu a je velmi aktivní, a to právě v souvislosti s připravovanými zákony týkajícími se prokuratury. Komunikuje s parlamentem, veřejností, vydává i stanoviska k bývalému generálnímu prokurátorovi Trnkovi. Předtím byla dost pasivní, ale myslím si, že nyní plní úlohu, kterou má.

► **Je Rada prokurátorů jako samosprávný orgán se zákonnými pravomocemi dobrým prvkem v justičním systému?**

Myslím si, že Rada prokurátorů by se měla rozhodně rozšířit o neprokurátorský stav po vzoru Soudní rady. Jsem absolutně pro to, aby své zástupce měli i další členové právnické obce. Jestli tam budou zástupci vlády, parlamentu, prezidenta, právnických fakult, soudní moci, je už věcí diskuse. S tím by se měla rozšířit i pravomoc rady, která je v současnosti poměrně úzká v oblasti personální politiky, rozpočtu, vzdělávání. Například by bylo vhodné, aby Rada prokurátorů měla při tak extrémním osobním selhání, které ukázal Dobroslav Trnka, k dispozici mechanismus, jak jej rychleji zbavit funkce.

► **Těsně před naším rozhovorem byl v Praze na základě evropského zatýkacího rozkazu zadržen Jozef Majský, podnikatel odsouzený v kauze, kterou jste dozoroval. Odhaduji, že česko-slovenská justiční spolupráce probíhá dobře.**

Z vlastní praxe mohu potvrdit, že česko-slovenská spolupráce je vynikající, už proto, že máme podobné právní normy, podobnou mentalitu a společnou minulost. Je výborná i na neformální úrovni. Kauza Majský je velká, jde o případ vytunelování našich nejnámějších nebankovních institucí BMG Invest a Horizont Slovakia. Majský pod legendou toho, že se musí léčit, utekl do České republiky. Česká strana velmi operativně zareagovala tak, že odsouzeného zadržela a vzala do předběžné vazby. Byla to kauza, která trvala šestnáct let, což je skutečně výjimečně dlouhá doba.

► **Jste velkým fanouškem divadla. Na jaké představení by měli Češi vyrazit na Slovensko?**

Je pravda, že divadlo je moje absolutně největší záliba. Například v Praze jsme s manželkou viděli za posledních dvacet let snad všechny muzikály, ale i další představení. Na Slovensku máme velmi kvalitní divadla i herce, mnoho z nich je ještě „československých“. Naše Národní divadlo má velmi dobré hry. Pokud mám hovořit konkrétně, tak například Antigona je zpracována vynikajícím způsobem. Zobrazuje nejen historické události v Thébách, ale velmi aktuálně se přenáší do současnosti. V jednom z obrazů na scéně je každému jasné, že jde o vraždu Jána Kuciaka a jeho přítelkyně. Máme tu i další výborná divadla, Astorku, Arenu, Divadlo Lásica-Satinský. Divák si určitě přijde na své. Mohli bychom hovořit dál, ale bylo by to samostatné téma, protože mnohé hry v těchto divadlech jsem viděl dvakrát až třikrát (*smích*).

Otázky kladl Ondřej Šťastný